

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 9

*Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції
“Україна як геополітична реальність: політика,
економіка, право, духовність”,
м. Київ, МАУП, 21 березня 2013 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2013

Рецензенти: *О. В. Куроченко*, д-р екон. наук, проф.
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.
К. В. Пічик, канд. екон. наук, доц.

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 29.05.13)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
М50 МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 9: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції
“Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право, ду-
ховність”, м. Київ, МАУП, 21 берез. 2013 р. / редкол.: А. М. Подоляка
(голова) [та ін.]. — 2013. — 288 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

Розглядаються питання організації управлінської діяльності, управління персо-
налом в сучасних організаціях, досліджуються актуальні проблеми менеджменту, що
свідчить про активне залучення студентів до проведення наукової діяльності. Це дасть
можливість усім бажаючим ознайомитися із сучасним станом управлінської науки в
Україні.

Для студентів, викладачів і всіх, хто цікавиться менеджментом.

ББК 65.290-2я43

ЗМІСТ

Радзієвський О. І. Україна між ЄС та ЄЕП: сучасний стан і перспективи	7
Куценко В. І., Гаращук О. В. Освіта України в контексті європейських глобалізаційних процесів	12
Рудницька Т. М. Глобалізація соціокультурного простору України: позитиви й ризики	17
Липчук В. В. Глобалізаційні чинники формування аграрної структури України	25
Студінський В. А. Українсько-грузинські паралелі розвитку паперового виробництва у XX столітті	28
Баєва О. В. Гендерні особливості в менеджменті	32
Березовська-Чміль О. Б. Трансформація соціальної сфери в контексті євроінтеграції України	39
Боева Т. І., Немченко Н. В. Українська геополітика та українська національна ідея	42
Гольцов А. Г. Сучасний геополітичний статус України: буферна держава чи самостійний актор	45
Журжа І. В. Українці в світі. Особливості формування української діаспори на південнослов'янських землях	50
Ірха К. О. Сучасна українська геополітика: політичний контекст	54
Липчук О. І. Україна — ЄС: соціально-економічні аспекти інтеграційних процесів	57
Ломака І. І. Територія України у геополітичному просторі Європи	60
Медвидь Ф. М., Содель Ю. В., Пузько В. О. Україно-білоруські відносини в постбіполярному світі	64
Медвідь Ф. М., Федоренко О. А. Геополітичні студії ідеологів національного державотворення першої половини XX століття: візія у майбутнє	67
Мислюк Ю. В. Імідж, брендинг та репутація держави на міжнародній арені	73
Михайловська О. Г. Україна і глобальна інституціоналізація міжнародних організацій	75
Міщук М. Б. Глобалізаційні процеси в соціальній доктрині католицизму	79

УКРАЇНЦІ В СВІТІ. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ НА ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Становлення і розвиток української державності, вип. 9, с. 50–53

Нині, коли Україна відкриває для себе духовне життя українців на всіх континентах світу, все більшої наукової актуальності набуває питання формування й розвитку однієї з найстаріших діаспор Європи — русино-української діаспори на території колишньої Югославії. Термін “русино-українська діаспора” вживається тому, що перші переселенці із Закарпаття в області Бачка, Срем, Славонія (сучасні території Сербії (автономний край Воєводина) і Хорватії), що з'явилися тут у середині 40-х років XVII ст., і до сьогодні зберігають за собою історичну назву українців “русини”.

Пізніше, з початком нової хвилі еміграції, що розпочалася у 80-ті роки XIX ст., на південнослов'янські землі переселилися вихідці з Галичини, які також у перші роки після переселення користувалися назвою українців “рутени”. І лише після закінчення Першої світової війни, коли в Галичині замість етноніму “рутени” набув поширення етнонім “українці”, — його прийняло як самоназву й українське населення Боснії і Герцеговини [1, 34].

Особливості формування діаспори, а саме наявність кількох міграційних хвиль та складність етнічних

процесів, призвели до того, що українське за походженням населення колишньої Югославії користується двома етнонімами “русини” і “українці”. Обидві ці назви зафіксовані в офіційній югославській статистиці.

Водночас намагання абсолютизувати особливості мови та культури русинів, відокремити русинів і українців носять політичний, а не науковий зміст. Сучасні історичні дослідження русинських авторів, що побудовані на основі аналізу документальних і літературних джерел, відзначають українське походження русинів колишньої Югославії. На цих позиціях стоять, зокрема, такі вчені, як Л. Рамач, Ю. Тамаш.

Історія відмежування русинів від українців СФРЮ починається зі сталінських часів. Ворожа політика Сталіна щодо Югославії викликала в цій країні зворотну реакцію, яка впливала і на ставлення югославів до росіян і українців, що проживали на території Югославії. У ці часи певна частина русинської інтелігенції для самозахисту проголосила про відмежування русинів від українців. Такі процеси призвели до помітного гальмування в розвитку русинсько-української діаспори в СФРЮ.

Повоєнна Югославія розбудувалася на федеративних засадах, що передбачали рівноправ'я усіх народів, широкі права національних меншостей. Країна розвивалася швидкими економічними темпами. Бурхлива індустріалізація та урбанізація спричинили кардинальні зміни в соціальній структурі населення Югославії, в тому числі й українського походження. Русини та українці, переважними заняттями яких до війни було сільське господарство, вирушили на новобудови в міста і промислові центри, водночас відбулося їх переселення в області Бачка, Срем та Славонія. Воно знайшло відображення у широкому розповсюдженні й визнанні подвійної назви національної меншини — русини і українці.

Важливим наслідком післявоєнних переселень стало зближення, і географічне, і культурне, двох груп українських іммігрантів. Тенденція до об'єднання між представниками нащадків різних еміграційних хвиль у 1960-х роках простежується і серед русинсько-української молоді. У 1965 р. відбувається перший з'їзд представників студентства поблизу м. Новий Сад. У 1966 р. з'їзд відбувся у Прняворі, 1967 р. — у м. Шид, і в наступному, 1968 році, у м. Руський Керестур — найбільших центрах культурно-національного життя українців у СФРЮ [2, 54]. Хоча передбачалося зробити такі з'їзди щорічними, на жаль, вони невдовзі припинилися.

Специфіка відносин СРСР і СФРЮ не сприяла розширенню культурних та наукових контактів між югославськими русина-

ми-українцями й Україною. Вони підтримувалися завдяки ентузіазму певних громадських діячів та вчених. Найбільш плідна співпраця відбувалася у сфері літератури. В кінці 1960-х років твори русинських авторів друкувалися в українській періодиці “Літературна Україна”, “Україна”, “Жовтень”. У 1976 р. ужгородське видавництво “Карпати” випустило збірник, упорядкований О. В. Мішанічем “Там, коло Дунаю”, до нього увійшли оповідання М. Ковача, Є. Кочиша, В. Бильні, В. Костельника, Ш. Гудака. У 1979 р. у видавництві “Руське слово” у Новому Саді видано книгу “Закарпатські проповідки” з оповіданнями закарпатських письменників О. Маркуша, М. Дем'яна, Й. Жупана, Ф. Потушняка, І. Чендея. Поетичні твори українських авторів кінця 60-х — початку 70-х років друкувалися у “Швецлосці” [3, 21].

Велика і змістовна культурно-громадська робота значною мірою була можливою завдяки зростанню рівня самоорганізованості русинів і українців. У 1968 р. розгорнув свою діяльність Союз русинів і українців Хорватії з центром у Вуковарі. Його членами стали приблизно 6 тис. осіб. Більша частина з них проживала у Вуковарі, де було розміщено штаб-квартиру Союзу. Організація об'єднала культурно-освітні товариства Вуковара, Петрівців, Миклошевців, Загреба, Осієка, Липовлян тощо. У її функції входили: координація діяльності осередків у Хорватії, влаштування і допомога у фінансуванні культурно-освітніх закладів, підтримка зв'язків з українцями в інших частинах Югославії,

видавнича справа. У 1972 р. було засновано журнал “Нова думка”; в перші роки своєї появи це видання становило понад 100 сторінок. Його фінансував уряд Хорватської Республіки. Союзом русинів і українців Хорватії були запроваджені регулярні передачі на радіо Вуковара, що велися українською мовою. Вони звучали і в передачах загребського радіо та телебачення. Крім того, в Хорватії існував “Союз національних меншин”, що фінансувався і підтримувався владою.

Щодо Воєводини, то тут певний час існувала заборона національним меншинам мати свої національні організації, діяли лише мовні та культурні товариства. Тільки у 1988 р., коли в СФРЮ розпочалися дискусії навколо конституційних змін і політичного плюралізму, в українських осередках розпочалося обговорення свого стану і потреб. Майже в усіх осередках сформовано ініціативні групи, які вимагали поліпшення власного становища. Розпочинається формування організацій: 16 грудня 1989 р. у м. Новий Сад відбулися Установчі збори “Товариства української мови, літератури і культури Воєводини”.

У кінці 1940-х — на поч. 1950-х років, незважаючи на малочисельність, розвивається культурно-мистецьке й національне життя українців у Боснії.

Відновлює свою діяльність культурно-просвітнє товариство ім. Т. Шевченка у Прняворі. Працюють культурне товариство ім. Б. Лепкого у Лішні, культурне товариство ім. І. Котляревського у Хорвачанах, культурне товариство “Українець” у

Дев’ятині, культурно-мистецьке товариство “Братерство” у Тернополі (біля Козарцю), культурно-мистецьке товариство ім. Т. Шевченка у Баня Луці (1966).

Об’єднання та координація роботи українських культурно-освітніх товариств у Боснії завжди стикалися з великими труднощами, що частково були вирішені у 1965—1980 рр. Регіональна українська культурна рада ставила собі за мету організувати навчання рідної мови в усіх початкових школах, де живуть і де є українські діти, підготувати необхідні кадри, програми й підручники, налагодити роботу радіо Баня Луки українською мовою, заснувати й активізувати діяльність українських культурно-освітніх товариств, організувати семінари української молоді кожного року в Боснії, Хорватії і Воєводині з метою налагодження контактів з подібними інституціями та організаціями українців в інших республіках і автономних краях для спільної діяльності і допомоги кадрами, підручниками, пресою тощо. Регіональна українська культурна рада 1968 р. повинна була змінити назву на Регіональна рада народностей і у своїх завданнях передбачити опіку про циган, італійців і чехів, які жили в цьому регіоні. Але через дванадцять років регіональна влада все ж таки скасувала Раду.

У кінці 80-х — на початку 90-х років активізуються контакти русинів-українців з Україною. У 1988 р. укладено угоду про культурне співробітництво між Союзом русинів і українців Хорватії і Товариством культурних зв’язків з українцями поза межами України. У 1990 р. від-

булося встановлення контактів між товариством “Україна” і Союзом русинів і українців в Югославії. 12 травня 1990 р. в Новому Саді відбулися перші збори Союзу русинів і українців Югославії. Нова організація об’єднала русинів-українців Воєводини, Хорватії та Боснії і Герцеговини.

Дослідження про формування русино-української діаспори є моральним обов’язком з відновлення справедливості перед тими, хто залишив свою Батьківщину і чия доля була тривалий час викреслена з вітчизняної історії.

На південнослов’янських землях русини-українці живуть змішано з іншомовним населенням (сербами, хорватами, угорцями). Лише Руський Керестур є майже однорідним селом, де число жителів інших національностей менше 10 %. Серед інших населених пунктів русини і українці мають кількісно значні групи — це Коцур, Джорджево (Воєводина), Петровці, Міклошевці (Хорватія), Баня Лука, Прнявор (Боснія та Герцеговина) [4, 145].

Емігранти з Західної України не тільки не дали себе асимілювати, а, навпаки, змогли зберегти свої національні риси, мову, культуру. Досвід національно-культурного життя русинів та українців у колишній Югославії заслуговує на всебічне

вивчення і є прикладом самоповаги, власної гідності. Наші переселенці в процесі колонізації нових земель не тільки вирізнялися з усіх інших народів, що також в цей час освоювали нові землі, а й змогли залишити помітний слід у господарському, культурно-освітньому житті місцевих жителів. Нащадки тих, хто майже 250 років тому прибув у нові землі, і зараз розвивають активну діяльність для поглиблення дружніх стосунків між народом України і народами колишньої Югославії. Крім того, факт присутності на території Югославії 55-тисячної української діаспори має активізувати та поглиблювати відносини України з країнами Балканського півострова.

Література

1. *Вовк Ф.* Весілля в Керестурі // Матеріали до україно-руської етнології. — Л., 1908. — Т. 10. — С. 31–81.
2. *Рамач Л.* Русини-українці в Югославії. — Вінніпег. — Канада, 1971. — 71 с.
3. *Марунчак М.* Українці в Румунії, Чехо-Словаччині, Польщі, Югославії. — Вінніпег. — Канада, 1969. — 64 с.
4. *Роде* наш прекрасний // Матеріали Всесвіт. форуму українців. 21–24 серп. — К. — Тернопіль: Діалог, 1993. — 243 с.